

Vergaderjaar 2020–2021

35 420

Noodpakket banen en economie

Nr. 195

BRIEF VAN DE MINISTER EN STAATSECRETARIS VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 december 2020

Inleiding

Hierbij zenden wij uw Kamer de vijfde editie van de brief «monitoring arbeidsmarkt en beroep NOW en Tozo». In de vierde editie van deze brief¹ hebben wij toegezegd uw Kamer eind november te informeren over het beroep op SZW-maatregelen uit het noodpakket en over het beeld op de arbeidsmarkt. Met deze brief komen we tegemoet aan deze toezegging.

Deze brief bevat een actualisatie van het beroep op de NOW en het beroep op de Tozo. Daarnaast geeft deze brief een beeld van de situatie op de arbeidsmarkt de afgelopen maanden.

Beroep op de NOW en Tozo

In deze paragraaf gaan we in op het gebruik van de afgesloten en lopende SZW-maatregelen uit het steun- en herstelpakket. Daarmee richten we ons op de NOW 1, NOW 2, het eerste tijdvak van de NOW 3², de Tozo 1, Tozo 2 en Tozo 3.

Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)

De NOW 3 heeft drie tijdvakken, waarvoor een werkgever los kan besluiten om wel of geen aanvraag te doen. Werkgevers kunnen van 16 november tot en met 13 december een aanvraag indienen voor het eerste tijdvak (1 oktober tot en met 31 december). UWV streeft ernaar dat werkgevers van 15 februari tot en met 14 maart 2021 een aanvraag kunnen doen voor het tweede tijdvak (1 januari 2021 tot en met 31 maart

¹ Kamerstuk 35 420, nr. 108

² Waar in de brief wordt gesproken over het eerste, tweede en derde tijdvak, wordt in de NOW-regeling gesproken over de derde, vierde en vijfde tranche.

2021). Voor het derde tijdvak (1 april 2021 tot en met 30 juni 2021) is dit 17 mei tot en met 13 juni 2021.

Er zijn tot en met 26 november 27.603 aanvragen ingediend en 22.159 behandeld. Hiervan zijn er 20.988 goedgekeurd. Werkgevers kunnen nog tot 13 december een aanvraag indienen voor het eerste tijdvak van de NOW 3. In totaal vertegenwoordigen deze bedrijven ongeveer 380 duizend werkenden. Er zijn 1.171 aanvragen afgewezen³. De voornaamste redenen dat aanvragen zijn afgewezen zijn dat de onderneming die NOW 3 aanvraagt is gestart na 1 februari 2020 (ongeveer 500) of dat de onderneming een loonsom van € 0 had over de maand juni of april (ongeveer 400).

Op dit moment is er voor 379 miljoen euro aan voorschotten verstrekt. Het voorschot is gelijk aan 80% van de aangevraagde subsidie en wordt in drie betalingen verstrekt. Het totale subsidiebedrag dat tot op heden is aangevraagd bedraagt naar inschatting ongeveer 1,420 miljard euro voor een periode van 3 maanden. Dit bedrag kan bij de afrekening van de definitieve subsidie wijzigen, bijvoorbeeld als blijkt dat de loonsom bij werkgevers is afgenomen of als de omzetsdaling lager uitvalt dan verwacht.

Het aantal goedgekeurde aanvragen is het grootst in de sector horeca en catering. Deze sector vertegenwoordigt ook het grootste aantal werkenden waarvoor een beroep op de NOW wordt gedaan (ongeveer 160 duizend personen). Hierna volgen de sectoren vervoer en logistiek en de sector overige commerciële dienstverlening (beiden ongeveer 43 duizend). De sector bank en verzekeringswezen heeft het grootste gemiddelde aangegeven omzetverlies, namelijk 87%.

De meeste toekenningen komen toe aan bedrijven met minder dan 10 werknemers (60,9%). Uiteraard is de gemiddelde hoogte van de subsidieaanvraag voor deze groep werkgevers lager dan voor werkgevers met een hoger aantal werknemers. Bijna de helft (44,5%) van de eerste voorschotverstrekking van de NOW komt toe aan kleine werkgevers met maximaal 50 werknemers. Iets minder van één vijfde (17,6%) komt toe aan werkgevers met 50 tot 250 werknemers. Het overige deel, meer dan een derde (37,9%), komt toe aan werkgevers met 250 of meer werknemers.

Hieronder staat de belangrijkste informatie samengevat en aangevuld met actuele informatie omtrent de NOW 1, NOW 2 en de NOW 3:

Tabel 1: Voorlopige stand van zaken NOW

	<i>NOW 1 (maart-mei)</i>	<i>NOW 2 (juni-september)</i>
Aanvragen	148.335	65.319
Toekenningen	139.538	63.654
Afwijzingen	8.797	1.665
Werknemers	2.654.0386	1.335.030
Totaal voorschotten	€ 7.909.442.879	€ 4.286.965.891
Subsidiebedrag	€ 9.886.803.599	€ 5.358.707.364

³ Dit zijn bruto afwijzingen, in sommige gevallen kunnen deze bij vaststelling leiden deze alsnog tot een toekenning. Dat is bijvoorbeeld het geval als de loonsom in januari en november 0 is, maar in maart niet (door het verschuiven van de referentiemaand in de derde wijziging van de NOW).

	NOW 3, 1 ^e tijdvak (oktober- december)	NOW 3, 2 ^e tijdvak (januari – maart)	NOW 3, 3 ^e tijdvak (april – juni)
Aanvragen	27.603	Aanvraagloket	Aanvraagloket nog
Toekenningen	20.988	nog niet geopend	niet geopend
Afwijzingen	1.171		
Werknemers	378.997		
Totaal voorschotten	€ 378.634.887		
Subsidiebedrag	€ 1.419.880.826		

De cijfers rondom de NOW 1 en NOW 2 zijn beperkt gewijzigd ten opzichte van de vorige editie van deze brief. Zo is in beide regelingen het aantal toekenningen toegenomen en het aantal afwijzingen afgenomen. Daarnaast is het aantal betrokken werknemers en de totale subsidie toegenomen.

Er zijn tot en met 26 november 19.448 vaststellingsaanvragen voor de NOW 1 binnengekomen. Werkgevers hebben tot 23 maart 2021 de tijd om een aanvraag tot vaststelling te doen in het geval dat zij geen verklaring of een derdenverklaring moeten meesturen. Voor werkgevers die een accountantsverklaring moeten meesturen is dit 29 juni 2021. Deze aanvragen tot vaststelling moeten nog leiden tot een beslissing. Werkgevers ontvangen deze uiterlijk na 52 weken van het UWV. In de brief over de NOW «Vaststellingsbeschikkingen NOW 1 en dilemma's in de NOW», die ook vandaag richting uw Kamer is verstuurd, wordt er verder ingegaan op de stand van zaken.

Als losse bijlage bij deze brief wordt een factsheet van het UWV meegezonden⁴. Hierin zijn onder meer cijfers opgenomen over de toekenningen naar arbeidsmarktregio, het gemiddeld opgegeven omzetverlies per sector en de verstrekte voorschotbedragen per sector.

Uit CBS-cijfers blijkt tot in hoeverre het gebruik van de NOW 1 overlapt met die van de NOW 2 en met de TVL⁵. Het CBS meldt dat 40 procent van bedrijven tussen de 2 en 250 werkzame personen met NOW 1 ook gebruik maakt van NOW 2. Van alle bedrijven die gebruik maken van één van beide NOW-regelingen gebruikten vooral bedrijven vanuit de sector cultuur, sport en recreatie beide deelregelingen (58 procent). Met 18 procent maakte ook een minderheid van de deelnemende bedrijven gebruik van zowel TOGS als TVL-1.

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)

Eerder hebben we uw Kamer geïnformeerd over de snelle monitoring die vanuit SZW is opgezet om een indicatie te geven van het gebruik van de Tozo.

Op basis van de gestratificeerde schatting verwachten we in totaal ongeveer 119.000 aanvragen binnen de Tozo 2 regeling. Op dit moment leveren binnen de snelle monitoring ongeveer 115 gemeenten cijfers aan over het aantal Tozo 2 aanvragen. Ongeveer 106.000 van de aanvragen betreft inkomensondersteuning en 13.000 voor een lening voor bedrijfskapitaal. Van 88 gemeenten hebben we nadere informatie ontvangen over de afhandeling van aanvragen. Van de aanvragen voor inkomensondersteuning is ongeveer 88% toegekend en ongeveer 6% afgewezen. Voor

⁴ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

⁵ Het CBS publiceerde dit bericht op 13 november. Link: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/46/40-procent-van-bedrijven-met-now-1-maakt-ook-gebruik-van-now-2>.

bedrijfskrediet is dit ongeveer 64% en ongeveer 22%. De overige aanvragen zijn nog niet afgehandeld of zijn ingetrokken of buiten behandeling gesteld. De onderlinge verhouding tussen deze laatste categorieën is niet bekend.

Recentelijk is ook een schatting van het aantal aanvragen voor de Tozo 3 uitgevoerd. Op basis van de gestratificeerde steekproef verwachten we dat in de eerste maand oktober ongeveer 65.000 aanvragen zijn ingediend. Dit zijn 61.000 aanvragen voor ondersteuning in levensonderhoud en 4.000 aanvragen voor een lening voor bedrijfskapitaal. De schatting van het aantal Tozo 3 aanvragen is gebaseerd op cijfers van 121 gemeenten.

Bij de gestratificeerde schatting wordt er rekening gehouden met de grootte van de gemeenten (klein, middelgroot, groot en G4) en de daarbij horende verschillen. Dat vergroot de betrouwbaarheid van de cijfers. Net zoals bij eerdere metingen is er een relatief groter beroep op de Tozo 2 en Tozo 3 in de G4 dan in kleinere gemeenten. Door een schatting per type gemeente te maken wordt rekening gehouden met dergelijke verschillen.

Hieronder staan de schattingen samengevat en aangevuld met informatie omtrent de Tozo 1 uit vorige edities van de monitoringsbrief:

Tabel 2: Tozo

	<i>Schatting Tozo 1 (maart-mei)</i>	<i>Schatting Tozo 2 (juni- augustus)</i>	<i>Schatting Tozo 3 (oktober)</i>
Totaal aantal aanvragen	374.000	119.000	65.000
Aandeel inkomensondersteuning	Ongeveer 90%	Ongeveer 90%	Ruim 90%

Naast de schatting van het aantal aanvragen die wij zelf monitoren, heeft het CBS zogeheten registratiecijfers gepubliceerd voor de maanden juli⁶, augustus⁷ en september⁸. Hierdoor krijgen we een voorlopig beeld van het gebruik van de Tozo. Het aantal geregistreerde uitkeringen levensonderhoud (Tozo en Bbz) is gestegen van 64.510 in juni⁹ naar 68.710 in juli, 84.200 in augustus en 84.790 in september.

Het CBS heeft ondertussen nader voorlopige cijfers gepubliceerd over Tozo uitkeringen levensonderhoud voor de maanden maart¹⁰, april¹¹ en mei¹² waarin ten opzichte van de voorlopige cijfers correcties zijn uitgevoerd en administratief vertraagde informatie is verwerkt. Uit deze nader voorlopige cijfers over mei blijkt bijvoorbeeld dat er totaal ongeveer 254.300 uitkeringen levensonderhoud zijn uitgekeerd, waar in de

⁶ Deze zijn gepubliceerd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/39/gebruik-tozo-in-juli-2020>.

⁷ Deze zijn gepubliceerd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/43/tozo-augustus-2020-voorlopige-cijfers>.

⁸ Deze zijn gepubliceerd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/47/tozo-september-2020-voorlopige-cijfers>.

⁹ Deze cijfers zijn al in de vorige editie van de monitoringsbrief genoemd en zijn te vinden op <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/34/gebruik-tozo-in-juni-2020>.

¹⁰ Deze zijn gepubliceerd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/40/tabellen-tozo-nader-voorlopig-maart-2020>.

¹¹ Deze zijn gepubliceerd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/44/tozo-nader-voorlopig-april-2020>.

¹² Deze zijn gepubliceerd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/48/tabellen-tozo-nader-voorlopig-mei-2020>.

voorlopige cijfers (gepubliceerd op 16 juli)¹³ het aantal geregistreerde uitkeringen op 176.830 stond. Volgend jaar zullen de cijfers definitief gemaakt worden.

Deze (nader) voorlopige CBS-cijfers kunnen niet zonder meer vergeleken worden met de geschatte aantallen aanvragen uit de snelle monitoring. De cijfers verschillen omdat er verwerkingstijd nodig is voordat een aanvraag een daadwerkelijke uitkering wordt of dat bedrijfskapitaal wordt verstrekt. Ook hebben diverse gemeenten voorschotten verstrekt aan ondernemers, die nog niet als uitkering voor levensonderhoud op grond van de Tozo zijn verwerkt. Daarnaast zullen er ook aanvragen zijn die afgewezen of teruggetrokken worden en dus niet leiden tot een uitkering of lening. Ook geldt dat een aanvraag op meerdere maanden uitkering betrekking kan hebben en vaak heeft. In de CBS-cijfers komt deze uitkering iedere maand terug.

In de CBS-tabellen over het gebruik van Tozo wordt met ingang van de registratiemaand mei ook een uitsplitsing van het aantal inkomensondersteuning en leningen voor bedrijfskapitaal gemaakt. Hoewel nog niet alle gemeenten in de tabel op basis van voorlopige registratie opgenomen kunnen worden, wordt hiermee de regionale spreiding van het beroep op de Tozo regeling inzichtelijker.

Een aanvullende analyse van het CBS geeft tevens inzicht in de sectoren waarin de bedrijven van personen met een Tozo- of Bbz-uitkering voor levensonderhoud actief zijn. Zowel in juli, augustus en september betreft het vooral bedrijven in de sectoren specialistische zakelijke diensten, cultuur, sport en recreatie, handel en horeca.

Voor misbruik en oneigenlijk gebruik bij de NOW en Tozo wordt verwezen naar de vorige editie van deze brief.

Beeld van de arbeidsmarkt

In deze paragraaf schetsen we een beeld van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Daarmee actualiseren we het beeld uit de vorige monitoringsbrief. We richten ons voornamelijk op recent uitgekomen publicaties en cijfers, bijvoorbeeld van het CBS, CPB en UWV, die ingaan op de meest recent afgesloten maanden (augustus, september en oktober) en het meest recent afgesloten kwartaal (derde kwartaal 2020).

Aan het eind van deze periode ontstond er een opleving in de pandemie. Het is aannemelijk dat de economie en arbeidsmarkt door deze opleving en de ingevoerde contactbeperkingen zullen verslechteren. Deze brief geeft hier nog geen beeld van, enerzijds omdat er nog geen cijfers beschikbaar zijn over november en anderzijds omdat de arbeidsmarkt vertraagd reageert op de ontwikkelingen in de economie. Met de volgende brief wordt u geïnformeerd over de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in november, december en januari.

De arbeidsmarkt is in de afgelopen periode gedeeltelijk hersteld. Het aantal banen, het aantal werkenden en het aantal gewerkte uren laten een opleving zien. Ook daalt het aantal werklozen en het aantal bijstandsuitkeringen en stabiliseert het aantal WW-uitkeringen. Het beeld verschilt echter per sector: de banenkrimp herstelt in de ene sector sneller (handel, vervoer en horeca) dan in de andere (uitzendbranche) en de groei in de WW-uitkeringen sinds het begin van de crisis is in de ene sector groter

¹³ De voorlopige cijfers zijn gepubliceerd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/28/tozo-met-persoons-en-bedrijfskenmerken-mei-2020>,

(horeca) dan in de andere. Daarnaast zijn er sectoren die groeien, zoals de sector openbaar bestuur en overheidsdiensten.

Aantal banen, werkenden en werklozen

Uit CBS-cijfers over derde kwartaal van 2020¹⁴ blijkt dat het aantal banen na een krimp weer gedeeltelijk is hersteld. Het aantal banen¹⁵ is met 164.000 toegenomen van het tweede op het derde kwartaal. Daarmee is de banenkrimp van het tweede kwartaal met 55% hersteld. Tegelijkertijd ligt het aantal banen nog steeds 1,2% onder het niveau van het eerste kwartaal van 2020.

Gedeeltelijk herstel is ook terug te zien in CBS-cijfers over het aantal werkenden en werklozen in de afgelopen drie maanden (augustus¹⁶, september¹⁷ en oktober¹⁸). Het aantal werkenden is van augustus met ongeveer 37.000 personen gestegen en bedraagt in oktober 8.946.000. Daarmee ligt het aantal werkenden 90.000 hoger dan tijdens het dieptepunt in mei (8.856.000). Tegelijkertijd ligt het aantal werkenden nog 111.000 onder het niveau van februari 2020 (9.057.000). De toename van werkenden zit vooral in de laatste maand. Dit is het gevolg van een toename van personen dat een baan vond. Hierdoor is ook de netto-arbeidsparticipatie in augustus toegenomen tot 68,2 (+0,2 procentpunt).

De werkloze beroepsbevolking is de afgelopen drie maanden met 20.000 afgenomen, namelijk van 426.000 in augustus naar 406.000 in oktober. De werkloosheid is mede gedaald doordat minder personen vanuit de niet-beroepsbevolking weer op zoek gaan naar werk en beschikbaar zijn voor werk. Deze groep vindt vaker direct werk en komt daardoor direct in de werkzame beroepsbevolking, zonder tussenstop in de werkloze beroepsbevolking. Hierdoor is het werkloosheidspercentage van augustus op oktober afgenomen naar 4,3% (-0,3 procentpunt).

De spanning op de arbeidsmarkt neemt af. Waar de arbeidsmarkt voor de crisis historisch gezien nog erg krap was (relatief veel arbeidsvraag), is de tijd van krapte volgens de spanningsindicator van het UWV over¹⁹. Dit komt vanwege de toename van het aantal personen met kortdurende WW en de afname van het aantal vacatures. Ook in de hiervoor genoemde kwartaalcijfers van het CBS blijkt dat de spanning afneemt. Het CBS meet de spanning op de arbeidsmarkt met het aantal vacatures per 100 werklozen. Deze indicator neemt af omdat er minder vacatures zijn en meer werklozen. Waar de indicator medio 2019 nog 93 bedroeg staat deze nu op 51, terwijl dit vorig kwartaal nog 57 was.

Gewerkte uren

Het aantal gewerkte uren is bijna volledig hersteld. Na een afname van 5,7% in het tweede kwartaal is het aantal gewerkte uren met 4,7% in het

¹⁴ Het CBS publiceerde op 13 november over het derde kwartaal van 2020. Link: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/46/meer-banen-en-vacatures-in-het-derde-kwartaal>.

¹⁵ De banencijfers zijn inclusief de banen van mensen die vanwege de coronacrisis niet of minder kunnen werken, maar wel krijgen doorbetaald (zoals bij de NOW).

¹⁶ Het CBS publiceerde op 17 september over augustus. Link: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/38/werkloosheid-stijgt-minder-sterk-in-augustus>.

¹⁷ Het CBS publiceerde op 15 oktober over september. Link: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/42/toename-werkloosheid-afgevlakt>.

¹⁸ Het CBS publiceerde op 19 november over oktober. Link: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/47/werkloosheid-licht-gedaald>.

¹⁹ Het UWV publiceerde hierover in het rapport «duiding arbeidsmarktontwikkelingen» gepubliceerd in juli. Link: <https://www.uwv.nl/overuwv/Images/uwv-duiding-arbeidsmarktontwikkelingen-juli-2020.pdf>.

derde kwartaal gestegen. Het aantal gewerkte uren per persoon²⁰ is bijna volledig hersteld. Na een daling van 4,3% in het tweede kwartaal volgde een stijging van 4,1% in het derde kwartaal.

De mogelijkheid tot thuiswerken en het hebben van een vitaal beroep blijken belangrijke verklarende factoren voor de daling van het aantal gewerkte uren tijdens de lockdown in het begin van de crisis. Dat blijkt uit een studie van Gaudecker et. al²¹. Voor werkenden met de mogelijkheid om vanuit huis te werken of voor werkenden in een vitaal beroep was een daling in het aantal gewerkte uren beperkt, namelijk tot 2–3 uren. Voor personen zonder vitaal beroep en die bijna altijd fysiek op locatie aanwezig moet zijn was de daling in het aantal gewerkte uren hoger, namelijk 7–8 uren. Het aantal gewerkte uren steeg na de versoepeling van de lockdown. Eén derde van de initiële verlaging van het aantal gewerkte was in juni nog steeds aanwezig

Uitkeringsgebruik

Het aantal WW-uitkeringen is in de maanden augustus²² en september²³ afgenomen en vervolgens in oktober²⁴ gestabiliseerd. Het aantal WW-uitkeringen daalde in augustus met 9.100 en in september met 13.200. Dat het aantal lopende uitkeringen daalde kwam omdat de uitstroom uit de WW groter was dan de instroom. In augustus en september was de uitstroom uit de WW per week ongeveer even hoog, namelijk ongeveer 9.400 en ongeveer 9.500. De instroom in de WW per week lag in augustus echter hoger (ongeveer 7.100) dan in september (ongeveer 6.200). De instroom in de WW lag in september weer op het niveau van het jaar daarvoor. In oktober bleef het aantal lopende WW-uitkeringen gelijk aan 278.000. De instroom trok namelijk weer aan tot ongeveer 8.500 per week. Tegelijkertijd daalde de uitstroom tot een vergelijkbaar niveau.

Het aantal bijstandsuitkeringen en het aantal personen met een bijstandsuitkering is in de afgelopen maanden licht gedaald. Het aantal bijstandsuitkeringen lag in september op ongeveer 364.000, terwijl dit in augustus, juli en juni respectievelijk 367.000, 368.000 en 367.000 was²⁵. Het aantal personen met een bijstandsuitkering is ook gedaald, namelijk van 427.000 in juni naar, 426.000 in juli, 424.000 in augustus en 423.000 in september²⁶. Cijfers over september zijn nog niet beschikbaar. Het verschil tussen het aantal algemene bijstandsuitkeringen en het aantal mensen met een algemene bijstandsuitkering komt hoofdzakelijk door uitkeringen die verstrekt worden aan paren. Beide partners tellen mee als bijstandsge-rechtigde.

²⁰ Deze gegevens volgen uit <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84166NED/table?ts=1605783767988>.

²¹ Deze studie is te vinden op <http://ftp.iza.org/dp13623.pdf>.

²² Het UWV publiceerde op 17 september over augustus. Link: <https://www.uwv.nl/overuww/Images/nieuwsflits-arbeidsmarkt-augustus-2020.pdf>

²³ Het UWV publiceerde op 15 oktober over september. Link: <https://www.uwv.nl/overuww/Images/nieuwsflits-september-2020.pdf>

²⁴ Het UWV publiceerde op 19 november over oktober. Link: <https://www.uwv.nl/overuww/Images/nieuwsflits-oktober-2020.pdf>.

²⁵ Deze cijfers volgen uit de eerdergenoemde tabellen omtrent de Tozo. Zie hiervoor voetnoot 5, 6 en 7.

²⁶ Deze cijfers zijn te vinden op Link: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82016NED/table?fromstatweb>.

Ook uit de Divosa benchmark Werk & Inkomen blijkt dat de bijstand in augustus²⁷ en september²⁸ daalt. Dat komt omdat de uitstroom uit de bijstand in augustus en in september met 2,2% en 2,6% hoger was dan de instroom, respectievelijk 2% en 2,2%. In juli was dat nog niet het geval. De uitstroom (2,1%) was toen lager dan de instroom (2,4%). Dat de uitstroom de afgelopen maanden steeg komt mede doordat de uitstroom naar onderwijs steeg. Dat is een jaarlijks terugkerend seizoens-effect. In september speelt ook dat de uitstroom naar werk weer aantrekt.

Analyse naar contractvorm

Sinds de coronacrisis is het aandeel vaste contracten en zelfstandigen (verder) opgelopen en er is sprake van een (verdere) afname in het aantal flexibele contracten. Ongeveer twee derde van de werkenden werkt op een vast contract. Het resterende deel is ongeveer evenredig verdeeld over flexibele contracten en zelfstandigen. Het aandeel vaste contracten was in het eerste kwartaal 63% en steeg in het tweede kwartaal (64%) en het derde kwartaal (64,1%). Voor zelfstandigen was dit respectievelijk 16,8%, 17,2% en 17,2%. De toename bij zelfstandigen zit voornamelijk bij zelfstandigen zonder personeel in plaats van bij zelfstandigen met personeel. Tegelijkertijd daalde het aantal flexibele contracten van 20,2% in het eerste kwartaal, naar 18,8% in het tweede kwartaal en 18,7% in het derde kwartaal. Dat sluit aan bij gegevens uit een rondgang van het CBS bij ondernemers in september²⁹. Daaruit blijkt dat hun vraag naar flexibele arbeid is afgenomen.

In hoeverre deze ontwikkeling een gevolg is van de coronacrisis of een effect van de Wet arbeidsmarkt in Balans is nog niet duidelijk. De ontwikkeling ligt namelijk in lijn met de voorgaande jaren. De arbeidsmarkt was voor de coronacrisis historisch gezien erg krap: er waren relatief veel vacatures. Werkgevers waren dan ook naarstig op zoek naar personeel. Inmiddels is de situatie op de arbeidsmarkt veranderd. Het is dan ook in dit stadium niet mogelijk de verschillende effecten uit elkaar te houden en los te bezien van de ingrijpende arbeidsmarkteffecten van de coronacrisis, het overheidsbeleid ter zake, de economische gevolgen en de invloed van de Wet arbeidsmarkt in balans. Daar is het te vroeg voor en daarvoor is een uitgebreidere evaluatie nodig.

Zelfstandigen maakten een hevigere urenterugval mee in het tweede kwartaal, maar zien net zoals werknemers bijna een volledig herstel in het derde kwartaal. Het aantal gewerkte uren per persoon viel in het tweede kwartaal gemiddeld terug met 4,3%. Voor zelfstandigen was dit 7,2% en voor werknemers 3,7%. Het herstel van gewerkte uren is voor beide groepen bijna volledig, namelijk 7,2%³⁰ voor zelfstandigen en 3,3% voor werknemers.

²⁷ De Divosa Benchmark Werk & Inkomen bevat gegevens van 155 gemeenten omtrent bijstandsaanvragen. Link: <https://www.divosa.nl/nieuws/bijstand-augustus-gedaald-vooral-meer-uitstroom-naar-onderwijs>.

²⁸ De Divosa Benchmark Werk & Inkomen bevat gegevens van 223 gemeenten omtrent bijstandsaanvragen. Link: <https://www.divosa.nl/nieuws/opnieuw-lichte-daling-bijstand-uitstroom-stijgt-maar-instroom-ook>.

²⁹ Het CBS heeft in september eenmalig aan ondernemers gevraagd hoe zij hun werknemers hoe zijn hun werknemers inzetten. Link: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/41/vertrouwen-op-voortbestaan-bedrijven-licht-toegenomen>.

³⁰ Zelfstandigen zitten daarmee echter niet op het oude niveau. 7,2% van 100% is meer dan 7,2% van 92,8%.

Sectorale analyse

De mate waarin het aantal banen in het derde kwartaal herstelde verschilt per sector. Het aantal banen bij uitzendbureaus nam beperkt toe met 17.000 van het tweede op het derde kwartaal. De banendaling was ten opzichte van het eerste kwartaal 2020 met een totale daling van 106.000 banen (13,7%) in deze sector het grootst. De sector handel, vervoer en horeca veerde echter weer voor een groot deel terug, met 71.000 van de 103.000 verloren banen.

Het UWV concludeert dat er door de NOW momenteel veel banen behouden blijven³¹. Het UWV maakt, op basis van het verwachte omzetverlies van een sector, een inschatting van de banen die potentieel geraakt zijn door de coronacrisis³². Deze inschatting wordt vergeleken met de gerealiseerde banenkrimp in een sector. Het baanbehoud door de NOW is het verschil tussen beiden. Volgens het UWV zijn er in de luchtvaart veel banen behouden gebleven. Er zijn echter ook sectoren waar het beeld anders is, zoals in de reisbranche. Het verschil tussen beide sectoren ligt volgens het UWV mogelijkwijs in het aandeel flexibele contracten en tot in hoeverre werkgevers anticiperen op langdurige vraaguitval.

De grootste toename van WW-uitkeringen zit in de sectoren horeca en personenvervoer³³. Het aantal WW-uitkeringen is in deze sectoren van februari op september met respectievelijk 96% en 76% gestegen. Het aantal WW-uitkeringen in de horeca nam met name in de lente toe, maar nam in de zomermaanden weer af. Hierna volgt de reisbranche (57%), beveiliging en opsporing (51%) en overig verhuur en overige zakelijke diensten (40%).

Er zijn ook sectoren die groeien en beroepen die kansen bieden. Uit de kwartaalcijfers van het CBS blijkt dat er banengroei is in de sectoren openbaar bestuur en overheidsdiensten (1,1%), informatie en communicatie (0,8%) en onderwijs (0,8%). Volgens het UWV zitten de meest kansrijke beroepen in de sectoren zorg, onderwijs, ICT en techniek³⁴. Te denken valt aan verpleegkundigen, ICT'ers, leraren en monteurs. De spanningsindicator van het UWV laat een vergelijkbaar beeld zien. Volgens deze indicator is de arbeidsmarkt de beroepsklasse ICT «zeer krap». De beroepsklassen technische beroepen en zorg en welzijn zijn «krap».

Analyse naar gender

In de beantwoording van de Kamervragen van het lid Bergkamp en van Weyenberg over de gevolgen van de coronacrisis voor vrouwen is toegezegd aandacht te besteden aan de situatie van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt³⁵.

De ontwikkeling van de arbeidsmarktpositie van mannen en vrouwen laat tijdens de coronacrisis een gemengd beeld zien. Aan de ene kant ligt de afname van de werkzame beroepsbevolking vooral bij mannen. Het aantal

³¹ Deze UWV-studie is op 10 november gepubliceerd. Link: <https://www.uwv.nl/overuwv/Images/werkegelegenheid-en-now-naar-sector-sinds-start-crisis-feb-jul-2020.pdf>.

³² In de bijlage meegezonden met deze brief vindt u de actuele verwachte omzetverliezen.

³³ Dit artikel is op 10 november gepubliceerd. Link: <https://www.werk.nl/arbeidsmarkt/informatie/arbeidsmarkt/ontwikkelingen/coronacrisis/grootste-toename-ww-vanuit-horeca-en-personenvervoer/>.

³⁴ Deze publicatie is te vinden op <https://www.werk.nl/arbeidsmarkt/informatie/beroep/kansrijke-en-minder-kansrijke-beroepen/>.

³⁵ Aanhangsel Handelingen II 2019/20, nr. 3827

werkenden is van februari op augustus met 111.000 personen gedaald. De afname van het aantal werkende mannen (64.000) is groter dan die van vrouwen (47.000). Aan de andere kant loopt de werkloosheid onder vrouwen sterker op dan bij mannen. Van de 132.000 extra werklozen tussen februari en augustus zijn er ongeveer 76.000 vrouw en ongeveer 56.000 man. De groei van de werkloosheid onder vrouwen (76.000) is daarmee groter dan de daling van het aantal werkenden vrouwen (47.000). Dat heeft te maken met de definitie van werkloosheid, namelijk dat iemand geen baan heeft én op zoek is naar werk én beschikbaar is voor werk. De werkloosheid kan stijgen omdat mensen hun baan verliezen, maar ook omdat mensen weer op zoek gaan naar werk. Dat laatste is vaker bij vrouwen het geval. In tegenstelling tot mannen kiezen vrouwen er dus vaker voor om op zoek te gaan naar werk of beschikbaar te zijn voor werk.

Vooruitblik

Uitgaande van de ramingen zal de werkloosheid verder oplopen. Het CPB verwacht volgens de novemberraming³⁶ een werkloosheid van 4,1% in 2020 en een werkloosheid van 6,1% in 2021. De steunmaatregelen en het opvallend snel herstel in het derde kwartaal hebben de oploop van de werkloosheid in 2020 beperkt. Omdat de werkloosheid minder hard opliep dan voorspeld in de vorige raming³⁷ heeft het CPB de raming voor 2020 met 0,2%-punt verlaagd naar 4,1%. Vanwege de tweede golf heeft het CPB de raming voor de werkloosheid in 2021 met 0,2%-punt beperkt verhoogd, namelijk tot een jaargemiddelde van 6,1%. Tegelijkertijd ligt deze voorspelling lager dan met het «tweedegolf scenario» uit de vorige raming, namelijk 8,5%. Dit zijn jaargemiddelden. In het vierde kwartaal van 2020 van het jaar ligt de werkloosheid in de basisraming op 6,2%. Zie figuur 1 in de bijlage. De werkloosheid piekt in 2021 en daalt daarna naar een jaargemiddelde van 4,5% in 2025.

Het verloop van de pandemie en de economische vooruitzichten zijn echter onzeker. Daarom publiceert het CPB naast een basisraming ook een «start-stop-scenario», waar na de tweede golf nieuwe golven volgen en eventuele vaccins onvoldoende beschikbaar of werkzaam zijn. In het «start-stop-scenario» ligt de werkloosheid in 2021 vanwege een verdere verzwakking van bedrijven op een jaargemiddelde van 7,4%. In het vierde kwartaal van 2020 ligt de werkloosheid op 8,4%. Zie figuur 1 in de bijlage.

Tot slot

Het kabinet blijft de situatie op de arbeidsmarkt en het beroep op de NOW en Tozo op de voet volgen en u hierover via deze brief informeren. De volgende editie van de monitoringsbrief staat gepland voor eind februari. Dat sluit aan bij de opening van het loket voor aanvragen voor het tweede tijdvak van de NOW 3 en het verschijnen van nieuwe arbeidsmarktinformatie van het CBS.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
W. Koolmees

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
B. van 't Wout

³⁶ Deze raming is gepubliceerd op 26 november en is te vinden op <https://www.cpb.nl/raming-november-2020-vooruitzicht-2021>.

³⁷ De vorige raming was de MEV2021 en is te vinden op <https://www.cpb.nl/macro-economische-verkenning-mev-2021>.

Bijlage

Figuur 1: Verloop van de werkloosheid uit de novemberraming van het CPB

